

Handlingsprogram 2022/2023

Regional plan for klima og miljø

Grønn omstilling i Nordland

Innholdsfortegnelse

Handlingsprogram 2022/2023	1
Innholdsfortegnelse:	1
Innledning	1
Klimakommunikasjon, kompetanse og samarbeid	2
Grønn omstilling	4
Klimatilpasning	8
Indikatorer	10

Innledning

Handlingsprogrammet viser hvilke tiltak og virkemidler som skal bidra til å oppnå målene i regional plan for klima og miljø. Ved rapportering av handlingsprogrammet skal det i stor grad som mulig synliggjøres hvordan det har vært jobbet for å følge opp mål og strategier.

Handlingsprogrammet skal rulleres hvert eller hvert annet år og det skal gjøres en vurdering av hvorvidt vi er på vei til å oppnå målene. Klimaregnskapet for Nordland er et viktig analysegrunnlag i dette arbeidet. Videre oppfølging av den regionale planen for klima og miljø fremgår av dette handlingsprogrammet. Ulike satsninger er fremstilt tilknyttet de 3 satsningsområdene i planen.

Forhold til fylkeskommunens klimabudsjett

En stor del av arbeidet som fylkeskommunen gjør vil komme frem av fylkeskommunens klimabudsjett for egen virksomhet, som rulleres årlig med økonomiplanen. I tillegg vil handlingsprogrammer for andre relevante planer, som for eksempel regional transportplan, gå i dybden når det gjelder transport. I klimabudsjettet vil også klimaregnskapet for fylkeskommunen som virksomhet framgå. Derfor viser handlingsprogrammet bare i noen grad det arbeidet Nordland fylkeskommune gjør innen klima og miljø.

Klimakommunikasjon, kompetanse og samarbeid

Mål: Kommuner, bedrifter, regionale myndigheter og frivillige organisasjoner har tilstrekkelig kunnskap og kompetanse til å bidra til klimaomstilling.

Forhold til FN17: 13 og 17

Hva handler det om: Endring av holdninger og handlinger sammen med innovasjon, ny teknologi og systemendringer, er viktige elementer for å få til en omstilling til et klimatilpasset lavutslippssamfunn. Klimakommunikasjon og økt kompetanse kan bidra til å endre holdninger og handlinger.

Strategier:

- Ta i bruk klimakommunikasjon som virkemiddel for grønn omstilling
- Satse på utdanning, forskning og innovasjon
- Bruke samarbeidsfora, klynger og nettverk som læringsarena

Hvordan:

Fylkeskommunen må bidra til at kommuner, men også andre aktører tar i bruk klimakommunikasjon som verktøy. I møter med kommuner i regionale plan og klimanettverk vil klimakommunikasjon bli løftet fram som tema og verktøy. Fylkeskommunen har signert grønnvaskingsplakaten og vil gjennom implementering av denne sikre god kommunikasjon når det gjelder klima og miljø. Fylkeskommunens nettsider vil også bli oppdatert for å ha mer innhold på dette område.

Som samfunnsutvikler jobber fylkeskommunen med å gi strategisk retning for utviklingen i Nordland. Fylkeskommunen må koordinere kunnskap, kompetanse og ressurser i alle sektorer for å løse utfordringene vi står overfor. Nettverk, møteplasser og partnerskap er sentrale verktøy i dette arbeide. Både kommunene og fylkeskommunen bør jobbe tettere opp mot næringsliv for å stimulere til raskere omstilling gjennom samarbeid og dialog.

Regionalt forskningsfond og Arktisk 2030 er et viktig virkemiddel og skal finansiere prosjekter som bidrar til bærekraftig utvikling i regionene i Nordland, både økonomisk, sosialt og miljømessig.

EU har gjennomført en betydelig endring i sin politikk, hvor det grønne skiftet og digitalisering nå står i fokus. Dette medfører at virkemiddelapparatet også er i gang med å skifte fokus og rammebetingelser for særlig næringslivet vil endre seg. Gjennom å bidra til økt kompetanse om disse endringene vil fylkeskommunen kunne stimulere aktører til å ta virkemidlene i bruk og bidra til omstilling og økt konkurransekraft. En viktig samarbeidspart i dette vil være Innovasjon Norge, KS og ikke minst Nord-Norges europakontor. Oppfølgingen av dette vil også foregå gjennom oppfølging av fylkeskommunen internasjonale strategi.

Bodø, Rana og Narvik kommune jobber med eller har etablert regionale bærekraftssentre. Fylkeskommunen har opprettet en tverrfaglig gruppe for å følge opp dette arbeide og sikre sentrene som en arena for samskaping og erfaringsutveksling.

Klimapartnere i Nordland og KRAFT bør knyttes tettere sammen for å ta ut potensialet i involveringen av næringslivet. Klimarisiko (overgangsrisiko/omstillingsrisiko) er et tema som i dag løftes fram i disse nettverkene og vil kunne være et mulig samarbeidsområde.

Ungdommens fylkesråd jobber gjennom UNGplan med å aktivt for å fremme prisen «Årets miljøkommune» og dens prinsipper. Prisen skal inspirere til en grønnere innstilling blant kommunene i fylket.

Satsingsområder for perioden:

- Samarbeid med Nord-Norges Europakontor og Innovasjon Norge om å øke kompetanse om EUs grønne giv, EUs taksonomi og andre rammebetingelser om bærekraft og grønn omstilling, i næringslivet og i virkemiddelapparatet.
- Ta i bruk grønnvaskingsplakaten og bidra til kompetanse om grønnvasking og klimakommunikasjon i fylkeskommunen og i andre relevante arenaer.
- Fremme «Årets miljøkommune» og dens prinsipper til inspirasjon for andre kommuner (UFR).
- Styrke samarbeidet i Nordland om klima- og miljø, gjennom å bruke Klimapartnere Nordland, samarbeide med bedriftsklynger, bærekraftslaber mv. for få fart på den grønne omstillingstakten i Nordland. Bidra til å styrke kjennskapet til Klimapartnere Nordland og øke antall partnere.
- Sette klima og miljø på agendaen i de regionale plan- og klimanettverk og i forum for unge planleggere.
- Legge til rette for mest mulig erfaringsoverføring fra resultater av prosjektene det gis tilskudd til.

Grønn omstilling

Hovedmål:

- Klimagassutslippene i Nordland fylke skal reduseres med 60 % fram mot 2030, sammenlignet med 2009.
- I 2030 er industrien og næringslivet i Nordland en global aktør innen grønn omstilling.

Forhold til FN17:

7, 12, 13, 14, 15, 17

Hva det handler om:

Grønn omstilling handler om å bruke våre ressurser effektivt ved bruk av sirkulær økonomiske prinsipper, stoppe klimaendringene ved å redusere klimagassutslipp og legge til rette for en grønn og fornybar energiomlegging. I tillegg må vi tilpasse samfunnet til et endret klima og legge til rette for karbonlagring og -fangst.

Klimasatsing 2022 – et verktøy for grønn omstilling

Fylkestinget har i budsjett for 2022 satt av 6 millioner til klimasatsing. Satsingen skal bidra til å fortgang i arbeidet med å kutte klimagasser i privat og offentlig sektor. Fylkesrådet vil øke kompetansen om hvordan klimagasskutt kan gjøres, samt finansiere prosjekter i ulike faser som har som mål å kutte klimagasser.

Satsingen skal finansiere konkrete tiltak som settes i gang for å drive mer klima- og miljøvennlig produksjon. Løsninger for kutt i klimagassutslipp finnes ofte i samarbeid mellom aktører på tvers av kommunegrenser, mellom privat- og offentlig sektor, organisasjoner og forsknings- og utdanningsmiljø.

For 2022 vil en stor andel av midlene gå til prosjektet «Grønn energi Marka». Midlene vil brukes til medfinansiering i større prosjekter, både for å skape synlighet og merverdi av midlene. Samtidig er det mulig å bruke midlene til prosjekter i ulike faser og til å bygge opp større prosjekter gjennom f.eks. forprosjekter.

Grønn omstilling - Helhetlig planlegging og ledelse

Strategier

- Planlegge langsiktig og helhetlig, lage klimaregnskap og klimabudsjett og innføre miljøledelsessystemer
- Offentlige anskaffelser som virkemiddel for omstilling

Hvordan:

Fylkeskommunen vil fortsette å jobbe for at flere kommuner tar i bruk klimabudsjett som styringsverktøy og bidra til at Klimapartnere Nordland utarbeider klimaregnskap og setter klimaregnskap som verktøy på agendaen både regionalt og nasjonalt.

I tillegg vil fylkeskommunen fortsette arbeidet med klimabudsjettet for egen virksomhet. I forbindelse med dette skal det utarbeides rutiner og retningslinjer for dette arbeid. Arbeidet skal sees i sammenheng med utarbeidelse av miljøpolicyen og ferdigstilling av miljøfyrtårnsertifiseringen av skolene.

Et viktig virkemiddel som fylkeskommunen, kommunen og andre offentlige aktører har for grønn omstilling er anskaffelser. Gjennom å systematisere arbeidet i fylkeskommunen vil det i større grad kunne bli lagt til rette for å bruke dette som verktøy i omstillingsarbeidet.

En viktig faktor i arbeidet vil være å øke kompetanse i organisasjonen og utvikle eller ta i bruk eksisterende verktøy i arbeidet som kan gjøre det lettere å ta gode valg. Det foreslås derfor å opprette et tverrfaglig samarbeidsprosjekt i fylkeskommunen med støtte fra klimasatsmidler. Prosjektet kan også utvides til å gi bistand til kommunenes anskaffelsesprosesser.

Satsingsområder for perioden:

- Utarbeide indikatorer for grønn vekst i distriktskommuner (Arktis2030 prosjekt).
- Bidra til utarbeidelse av klimabudsjett og klimaregnskap i kommuner og i næringslivet. Klimapartnere tilbyr innføring i klimaregnskap for partnerne og fylkeskommunen vil også tilby noe tilsvarende for kommunene.
- Utarbeide miljøpolicy og ferdigstille miljøfyrtårnsertifisering av de videregående skoler.
- Opprette et tverrfaglig prosjekt til systematisering av klima i offentlige anskaffelser (med forbehold om finansiering fra klimasats).
- Følge opp prosjektet «klimaplanlegging på Helgeland» og utarbeidelse av klimaros for kommuner på Helgeland.

Grønn omstilling - Energiomstilling

Strategier

- Grønn industriutvikling basert på fornybar energi
- Ta i bruk effektive transportsystemer og klimavennlige transportformer
- Energieffektivisering av bygg
- Gradvis omlegging til fossilfrie bygg- anleggsplasser

Hvordan:

Fylkeskommunen vil fortsette å samarbeide med kommuner og næringsliv i hele fylket for å støtte opp under prosjekter som bidrar til grønn omstilling. I dette arbeide er det blant annet jobbet for å gi klyngestatus for energi i nord-nettverket, det er blitt opprettet en tverrfaglig prosjektgruppe for «batteriproduksjon» og utarbeidet en samfunnsanalyse for etablering av batterifabrikk i Rana. I tillegg deltar fylkeskommunen i et nasjonalt hydrogennettverk, BA-senter Nord og betongklyngen.

Det skjer mye nasjonalt og lokalt på hydrogen som energibærer i sjøfart. Nordland fylkeskommune er med i et Klimasats-program om utvikling av nullutslipps-hurtigbåter og det vil være viktige framover å sikre at det deles informasjon fra prosjektet.

Arbeidet med revisjon av regional transportplan vil angi retningene for hvor vi ønsker å ta samferdselssatsingen inn i framtiden. Planforslaget har som et mål å redusere klimagassutslipp og andre miljøkonsekvenser i transportsektoren i Nordland og vil være et viktig verktøy for å bidra til grønn omstilling i Nordland.

Fylkeskommunen jobber kontinuerlig med å ta vare på våre bygg og sikre at det tas i bruk energieffektive løsninger. Det jobbes med et forprosjekt om klimavennlig asfalt og kunnskap fra dette prosjektet bør deles. For å legge om til fossilfrie bygg- og anleggsplasser må fylkeskommunen jobbe med kompetanseheving i egen organisasjon og mot kommuner og næringsliv.

Satsingsområder for perioden:

- Fortsette å samarbeide med kommuner og næringsliv i hele fylket for å støtte opp under prosjekter som bidrar til grønn omstilling.
- Videreføring av prosjektet «Grønn energi Marka»
- Sikre god informasjon om prosjektet framtidens hurtigbåt.
- Følge opp prosjektet om klimavennlig asfalt.
- Bidra til økt kompetanse om muligheter og virkemidler innenfor energieffektivisering av bygg og fossilfrie bygg- og anleggsplasser.

Grønn omstilling - sirkulær økonomi

Strategier

- Utvikle sirkulære verdikjeder i industrien i Nordland
- Bygg- og anlegg- og avfallsbransjen i Nordland bidrar til effektiv ressursbruk, ombruk og økt grad av gjenvinning
- Redusere utslipp fra biologisk materiale
- Tilrettelegge for klima- og miljøvennlige valg
- Fremme delingsøkonomi og digitalisering
- Forebygge og redusere forsøpling

Hvordan:

Nordland har i dag industriparker som satser på miljø og bærekraft, og industrietableringene som er på vei har en tydelig grønn profil. I tillegg har vi flere forsknings- og kunnskapsmiljøer med stor kompetanse innen sirkulær økonomi. Fylkeskommunen samarbeider på flere fronter med disse.

I forbindelse med Bodø 2024 opprettet et prøveforsøk med programfag i økologisk økonomi på Bodø videregående som vil ha oppstart høsten 2022.

Fylkestinget har nylig sluttet seg opp om bioenergi strategien for Nord-Norge og oppfølgingen av denne vil bidra til blant annet å bygge ny kunnskap og kompetanse om bioenergi og øke bruken av bioenergi i offentlige bygg. Bruk av biogass fra restprodukter gir muligheter for økt verdiskaping og større sirkularitet i landbruket og havbruket. Prosjektet «Grønn energi Marka» vil etablere et visningssenter for bruk av lokale energikilder og vil også bidra til dette.

Fylkeskommunen leder det rådgivende utvalg for prosjektet «Rydd Norge – Nordland» og vil følge med framdriften for dette prosjektet.

Satsingsområder for perioden:

- Identifisere verdikjeder som er egnet for omstilling til sirkulærøkonomi
- Utarbeide plaststrategi og gjennomføre del 2 erfaringssamling for avfallsselskaper om strandrydding
- Utvikling av «det gode liv i nord», et kommunikasjonsverktøy for atferdsendring og samskaping for en miljø- og helsefremmende samfunnsutvikling.
- Følge opp arbeidet med Rydd Norge- Nordland

Grønn omstilling - Karbonfangst og -bruk

Strategier

- Grønn industriutvikling gjennom satsing på CO2 håndtering
- Se natur og klima i sammenheng for å øke karbonlagring og ta vare på naturmangfold

Hvordan:

Fylkeskommunen jobber med å tilrettelegge for utviklingen av industrien i Nordland og som bindeledd mellom prosjekter og regional og nasjonal politikk. Fylkeskommunen bidrar i dette arbeide med å forbedre rammebetingelsene for industrien i Nordland opp mot nasjonale myndigheter.

Fylkeskommunen har etablert en gruppe som jobber med «Made in Nordland» en strategi som skal utvikles i samarbeide med NHO og Innovasjon Norge. Her vil CO2-fangst og -bruk løftes fram som satsingsområde for å sikre konkurransekraft og grønn omstilling i Nordland.

Karbonlagring som perspektiv i arealbruk og -planlegging er fortsatt relativt nytt og kommuner og fylkeskommuner vil fremover spille en viktig rolle for å sette fokus på dette. Her vil arbeidet med å revidere regional plan for arealforvaltning være en viktig arena. I tillegg vil fylkeskommunen i samarbeide med statsforvalteren ha fokus på arealregnskap i kraft av sin rolle som planmyndighet og veileder.

Satsingsområder for perioden:

- Øke kompetansen om karbonlagring og naturmangfold i forbindelse med revisjon av regional plan for arealforvaltning.
- Bidra til å stimulere virkemiddelapparatet for satsing på CO2-håndtering
- Følge opp nye prosjekter innen fangst, bruk og lagring av CO2 i Nordland

Klimatilpasning

Hovedmål:

Nordland har omstillingsdyktige kommuner som håndterer klimarisiko, og som utnytter mulighetene ved et endret klima.

FN17:

13, 15, 17

Hva det handler om:

Klimatilpasning handler om at samfunnet begrenser eller unngår ulemper som følge av klimaet og samtidig utnytter muligheter av et endret klima. For å forberede samfunnet trenger vi kunnskap om hvordan klimaet vil påvirke alt fra kraftmarkedet til sykdommer, i tillegg til planlegging som tar høyde for dette.

Klimatilpasning - samarbeid

Strategier

- Fremme regionalt samarbeid
- Fremme helhetlig og systematisk klimaarbeid
- Bevare og restaurere naturmangfold og økosystemer

Hvordan:

Fylkeskommunen tar på ulike arenaer initiativ til samarbeid og læring om klimatilpasning. Viktige møtearenaer framover er Klimapartnere Nordland, forum for unge planleggere, plankonferansen og møtearenaer i forbindelse med revisjon av regional plan for arealforvaltning.

Fylkeskommunen vil også ta initiativ til å fornye det regionale samarbeide om klima og klimatilpasning med statsforvalteren, NVE og andre relevante aktører.

Satsingsområder for perioden:

- EØS-prosjekt med Polen om klimatilpasning ved utbygging av infrastruktur.
- Fornye det regionale samarbeide om klimatilpasning med statsforvalteren, NVE og andre relevante aktører.
- Vurdere og eventuelt implementere rådene i Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltningen» i Nordland fylkeskommunes arbeid med reduksjon av klimagassutslipp og håndtering av uønskede konsekvenser av klimaendringene (klimatilpassing)
- Inkludere anbefalingene til kommunene som ligger i Riksantikvarens klimastrategi for kulturmiljøforvaltningen» i Nordland fylkeskommunes veiledningsarbeid ovenfor våre kommuner.
- Følge opp prosjektet «klimaplanlegging på Helgeland» og utarbeidelse av klimaros for kommuner på Helgeland.
- Sette FNs tiår for naturrestaurering på agendaen og følge opp naturrestaureringsprosjekter i forbindelse med vannforvaltningsarbeidet.

Klimatilpasning - kunnskap og innovasjon

Strategier

- Frembringe lokalt relevant kunnskap
- Forebygging framfor reparasjon

Hvordan:

Fylkeskommunen som planmyndighet og kulturminnemyndighet har et tydelig ansvar for styrke arbeidet med klimatilpasning. Innhenting av ny kunnskap er en sentral rolle i dette. Gjennom å kommunisere at forebygging lønner seg kan arbeidet med klimatilpasning løftes.

Satsingsområder for perioden:

- Utarbeide klimasårbarhetsanalyse. Arbeidet skal også ses i sammenheng med revisjon av regional plan for arealforvaltning og Riksantikvarens nye klimastrategi.
- Følge opp prosjektet «klimaplanlegging på Helgeland» og utarbeidelse av klimaros for kommuner på Helgeland.
- Sette fokus på klimatilpasning og klimarisiko i relevante arenaer.

Indikatorer

Indikatorerne tilknyttet den regionale planen skal være med på å si noe om fylket går i riktig retning med tanke på måloppnåelse om 60% reduksjon i klimagassutslipp innen 2030 og visjonen om at Nordland skal bli et klimatilpasset lavutslippssamfunn innen 2050.

Indikatorer er ikke nødvendigvis fullstendig samsvarende med målet. En positiv indikatorverdi indikerer måloppnåelse innenfor et konkret og spesifikt område, mens vurderinger av måloppnåelse fordrer en større og helhetlig vurdering av innsatsen som må gjøres for å nå målet. Bruken av indikatorer bør derfor som hovedregel suppleres med egne, og gjerne kvalitative, vurderinger av måloppnåelsen og hva som ligger til grunn for indikatorverdiene. Ved neste rullering vil det bli rapportert på indikatorene, og arbeidet må sees i sammenheng med arbeidet for å utvikle indikatorer for samfunnsutvikling og klima og med arbeidet i prosjektet «Indikatorer for grønn vekst i distriktskommuner» (Arktis2030)

Klimakommunikasjon, kompetanse og samarbeid

- Nordlands scoring på FNs bærekraftsmål
- Spørreundersøkelse
- Andel virksomheter med FoU, FoU -årsverk i næringslivet
- Antall partnere i Klimapartnere Nordland, antall regioner med plan- og klimanettverk.

Grønn omstilling

- Andelen fossil energibruk i transportsektoren i Nordland
- Antall kilometer strand ryddet i sårbare områder
- Antall kommuner med kulturminne- og kulturmiljøplaner
- Antall kommuner med oppdatert klimaplan eller klimabudsjett
- Antall kommuner og bedrifter som rapporterer til CDP (carbon disclosure project)
- Antall kommuner som deltar i Covenant of Mayors
- Antall miljøsertifiserte virksomheter i Nordland
- Antall partnere i Klimapartnere Nordland
- Antall passasjer km. med buss per innbygger
- Antall registrerte elbiler i Nordland
- Antall søknader til klimasats
- Elektrifiseringsgrad
- Grad av materialgjenvinning av bygg- og anleggsavfall
- Kilo matsvinn fra primærproduksjon
- Kilo matsvinn per innbygger
- Kilo plastavfall per innbygger
- Klimaregnskap for arealbruk i Nordland (oppdateres hvert 5 år).
- Klimaregnskap for Nordland
- Klimaregnskap fra land- og havbruksnæringen
- Materialgjenvinningsgrad for husholdningsavfall
- Mengde av innsamlet søppel i Nordland
- Nordlands scoring på FNs bærekraftsmål
- Ny industri basert på CO₂ -håndtering
- Stasjonært energiforbruk i Nordland
- Statistikk fra Doffin/Mercell
- Statistikk fra: hydrogen.no, nobil.no, biogassoslofjor.no, lavutslipp.kystverket.no
- Utvikling av mengde avfall på utvalgte områder

Klimarisiko og klimatilpasning

- Alder på kommuneplaner
- Skadeutbetalinger knyttet til naturhendelse
- Antall søknader til tilskuddsordningen for klimatilpasning
- Antall regioner med plan- og klimanettverk.
- Antall søknader til tilskuddsordningen for klimatilpasning